

Vergaderjaar 2003–2004 A

29 236 (R 1743)

Europees Verdrag inzake de wettelijke bescherming van diensten die op voorwaarden toegankelijk zijn; Straatsburg, 24 januari 2003

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 september 2003

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 3 oktober 2003.

De wens dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van de Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 2 november 2003.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, eerste en tweede lid, en artikel 5, eerste en tweede lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 24 januari 2001 te Straatsburg totstandgekomen Europees Verdrag inzake de wettelijke bescherming van diensten die op voorwaarden toegankelijk zijn (Trb. 2001, 138 en Trb. 2002, 111).

Een toelichtende nota bij dit verdrag treft u eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 3 oktober 2003 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. G. de Hoop Scheffer

I. Inleiding

In oktober 2000 heeft het Comité van Ministers van de Raad van Europa de definitieve tekst vastgesteld van het Verdrag inzake de wettelijke bescherming van diensten die op voorwaarden toegankelijk zijn (hierna: het Verdrag); het Verdrag is vervolgens op 24 januari 2001 voor ondertekening door de regeringen van de lidstaten van de Raad van Europa opengesteld. Begin 2002 was het Verdrag ondertekend door zeven landen: Frankrijk, Luxemburg, Zwitserland, Roemenië, Noorwegen, Moldavië en Cyprus.

Het Verdrag beoogt de aanbieders van televisie- en radio-omroepdiensten en zogenoemde informatiemaatschappijdiensten (on-line diensten) die tegen betaling worden geleverd op basis van voorwaardelijke toegang, juridische bescherming te bieden tegen de illegale ontvangst van hun diensten. Voorwaardelijke toegang betekent dat een technische maatregel is ingevoerd (zoals smartcards, decoders of software), die de toegang tot de dienst afhankelijk maakt van een voorafgaande individuele toestemming die de vergoeding voor die dienst door de consument aan de aanbieder zeker moet stellen. Het Verdrag richt zich nadrukkelijk op diensten die tegen betaling worden aangeboden en bepaalt dat activiteiten die gericht zijn om ongeautoriseerd toegang te verlenen tot de beschermde diensten illegaal zijn. De ongeautoriseerde toegang op zich zelf valt niet binnen de reikwijdte van het Verdrag. Verder dient de technologie van voorwaardelijke toegang onderscheiden en gescheiden te worden van het leveren van voorwaardelijke toegangsdiensten.

Met het Verdrag wordt ook beoogd de daartoe strekkende wetgeving in de verdragsstaten te uniformeren. De verbodsbepalingen richten zich op illegale uitrustingen, die vanuit commerciële overwegingen zijn ontworpen om toegang te verschaffen tot een beschermde dienst. Het gebruik van illegale uitrustingen kan aanzienlijke schade veroorzaken, zoals het directe en indirecte verlies aan inkomsten, de extra kosten voor het vervangen en verbeteren van de technische maatregelen en een afnemend vertrouwen van de consument in de veiligheid van dergelijke systemen. De Raad van Europa heeft dit Verdrag aangenomen met als doel om de schade die Europese aanbieders van audiovisuele en on-line diensten lijden te verminderen, in het belang van zowel de dienstenaanbieders als het publiek.

Het Verdrag vult een reeds bestaande, en vrijwel identieke, richtlijn aan van de Europese Unie (Richtlijn 98/84/EC van de Europese Commissie van 20 november 1998, gepubliceerd op 28 november 1998, PbEG 1998, L 320/54, hierna te noemen: EG-richtlijn). Deze EG-richtlijn vloeide voort uit de raadpleging die de Europese Commissie in 1996 uitvoerde op basis van het «Groenboek Rechtsbescherming van versleutelde diensten op de interne markt». Hierbij bleek behoefte te bestaan bij de lidstaten en de industrie aan een communautair rechtsinstrument teneinde de rechtsbescherming te harmoniseren van alle diensten, waarvoor de beloning van een «voorwaardelijke toegang» afhangt. Nederland was destijds voorstander van een dergelijke richtlijn, omdat adequate regelgeving, strekkende tot een binnen de Europese Unie gelijkwaardige bescherming tegen illegale ontvangst van voorwaardelijke toegangsdiensten nodig werd geacht voor de bevordering van het vrije verkeer van elektronische diensten met voorwaardelijke toegang binnen de Europese markt.

De EG-richtlijn verplichtte lidstaten om vóór 28 mei 2000 te voorzien in een verbod op de in de richtlijn genoemde commerciële gedragingen met betrekking tot illegale uitrustingen die vanuit commerciële overwegingen ontworpen zijn om ongeoorloofde toegang te verschaffen tot beschermde diensten en passende sancties mogelijk te maken om de inbreuk op dit

verbod tegen te gaan. De EG-richtlijn laat het met het oog op het subsidiariteitsbeginsel aan de lidstaten zelf over om te kiezen om op de onder deze richtlijn vallende illegale activiteiten strafrechtelijke of bestuursrechtelijke sancties te stellen. De regering heeft geconstateerd dat genoemde richtlijn reeds als geïmplementeerd kon worden beschouwd in bestaande straf- en civielrechtelijke wetgeving, te weten artikel 326c van het Wetboek van Strafrecht (illegaal gebruik maken van diensten; Wet op de computercriminaliteit) en het onrechtmatige-daadsrecht in het Burgerlijk Wetboek (art. 6:162 BW). Deze argumenten gaan ook op voor de implementatie van het onderhavige Verdrag.

Bij de voorbereiding van het Verdrag hebben enkele lidstaten – waaronder Nederland – van de Raad van Europa de wens te kennen gegeven om in één opzicht verder te gaan dan de bestaande EG-richtlijn, namelijk door de verbodsbepalingen niet alleen te richten op gedragingen vanuit commerciële overwegingen met betrekking tot illegale uitrustingen, die zijn ontworpen om toegang te verschaffen tot een beschermde dienst, maar ook op het privé gebruik van dergelijke uitrustingen. Hiervoor bleken niet alle lidstaten te voelen. Om aan de voorkeuren van alle lidstaten tegemoet te komen is gesproken over een mogelijkheid voor lidstaten om op dit punt een voorbehoud te maken dan wel dit verbod juist niet in het Verdrag op te nemen en op dit punt aan Verdragspartijen de vrije keuze te laten. Voor het laatste is uiteindelijk gekozen. Daartoe bevat het onderhavige Verdrag een «opt-in» clause in artikel 4.

Een verschil tussen het onderhavige Verdrag en de genoemde EG-richtlijn is te vinden in artikel 6, dat betrekking heeft op inbeslagname van illegale uitrustingen. In de EG-richtlijn wordt slechts in algemene zin over sancties gesproken. Artikel 6 van dit Verdrag bepaalt dat lidstaten passende maatregelen treffen met betrekking tot inbeslagname en confiscatie van illegale uitrustingen of het materiaal dat wordt gebruikt voor de marketing van en reclame voor het plegen van de overtreding, en met betrekking tot de verbeurdverklaring van winsten of enig financieel voordeel dat is verkregen uit de illegale activiteit. Dit artikel noopt echter niet tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving (zie artikelsgewijze toelichting).

Aanbeveling over de juridische bescherming van geëncrypteerde diensten

Overigens is op 27 september 1991 reeds een aanbeveling aangenomen door het comité van Ministers van de Raad van Europa over de juridische bescherming van geëncrypteerde televisiediensten (Recommendation No. R (91) 14). Aanleiding van deze aanbeveling was de toen al toenemende ontwikkeling in Europa van televisiediensten, met name betaaltelevisiediensten, waarvan de toegang is beschermd door middel van encryptietechnieken, en de toenemende mate van illegale toegang tot deze geëncrypteerde televisiediensten door personen buiten het (betalende) publiek waartoe de diensten zijn beperkt door de dienstenaanbieder. De aanbeveling tracht lidstaten er toe te zetten om alle mogelijke stappen te nemen om de illegale toegang tot geëncrypteerde televisiediensten te bestrijden. De aanbeveling heeft een belangrijke invloed gehad op Europees niveau. Verschillende Europese landen hebben zich bij het invoeren van nationale wetgeving op dit terrein door de aanbeveling laten inspireren.

De aanbeveling betreft niet alle soorten voorwaardelijke toegangsdiens-ten. Zo vallen de informatiemaatschappijdiens-ten niet onder de aanbeveling. De EG-richtlijn en het Verdrag stellen in tegenstelling tot de aanbeveling voor juridische bescherming niet de voorwaarde van een eerdere encryptie van het uitgezonden signaal. De EG-richtlijn en het Verdrag zijn daarom ook van toepassing op scrambling en andere

technieken als elektronische sloten en passwords en bieden dus een bredere bescherming van voorwaardelijke toegangsdiensten.

II. Situatie in Nederland en het Nederlandse belang bij het Verdrag

De regering beschouwt uitbreiding van de bestaande juridische bescherming naar landen buiten de Europese Unie als gevolg van de inwerkingtreding van dit Verdrag, respectievelijk ratificatie door lidstaten van de Raad van Europa die geen lid zijn van de Europese Unie, als een positief gegeven. Dit Verdrag kan tevens een positieve bijdrage leveren aan de (versnelde) aanpassing door de kandidaat-lidstaten van de Europese Unie aan het bestaande EU-acquis op dit terrein. Het is overigens ook om deze redenen dat het juist de Europese Commissie is geweest die bij de Raad van Europa heeft aangedrongen op een initiatief tot het onderhavige Verdrag. Gelet op de nagenoeg identieke inhoud van de EG-richtlijn en het onderhavige Verdrag zijn er vanzelfsprekend ook geen argumenten die pleiten tegen ratificering van dit Verdrag door Nederland.

De regering heeft in haar brief van 13 maart 2001 aan de Tweede Kamer over de voortgang met betrekking tot het kabelbeleid (Kamerstukken II 2000/01, 27 088, nr. 18) gewezen op de nadelige economische effecten die de piraterij van smartcards kan hebben voor de ontwikkeling van de digitalisering van de ether en de kabel, daar digitale televisie voorsnog alleen te ontvangen zal zijn via decoders en smartcards. De ontwikkeling van digitale televisie brengt hoge aanloopkosten met zich mee. Deze kosten zullen moeilijk kunnen worden terugverdiend als voldoende mogelijkheden bestaan om de digitale programma's ook zonder betaling te kunnen bekijken. De regering heeft aangegeven dat deze vorm van piraterij adequaat aangepakt kan worden met behulp van het beschikbare wettelijke instrumentarium en dat het de ontwikkeling op dit domein nauwgezet zal blijven volgen.

Om hun diensten adequaat te beschermen en de fraudeproblematiek met betrekking tot voorwaardelijke toegang te beperken, hebben vanzelfsprekend de dienstenaanbieders zelf de verantwoordelijkheid om de meest geavanceerde voorwaardelijke toegangssystemen die beschikbaar zijn te gebruiken. In sommige Europese landen hebben aanbieders zelfs de plicht dit te doen. In het toelichtend rapport bij het Verdrag wordt het belang van zelfbescherming door dienstenaanbieders ook benadrukt, maar wordt tegelijkertijd geconcludeerd dat dit nooit voldoende zal zijn, en dat het bovendien lastig is om te definiëren wat de «state of the art» versleutelingstechnologie is en op een adequate wijze toe te zien op toepassing hiervan. Daaraan kan worden toegevoegd dat ook de meest moderne en geavanceerde beveiligingssystemen in de praktijk toch vaak «gekraakt» blijken te kunnen worden. Het Verdrag gaat tegen deze achtergrond uit van de noodzaak van juridische bescherming van alle voorwaardelijke toegangssystemen, ongeacht de mate van geavanceerdheid van de technologie. Deze techniekonafhankelijke benadering sluit ook aan bij de Nederlandse uitgangspunten genoemd in de Nota «Wetgeving Elektronische Snelweg» (Kamerstukken II 1997/98, 25 880, nrs. 1–2).

De situatie in internationaal en nationaal opzicht in ogenschouw nemend, acht de regering het gewenst dat het onderhavige Verdrag zo spoedig mogelijk door het Koninkrijk wordt ondertekend en geratificeerd.

III. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 Doel van het verdrag

Het doel van het Verdrag is vooral om activiteiten die gericht zijn om ongeautoriseerd toegang te verlenen tot de beschermde diensten als illegaal aan te merken, en beoogt de wetgeving in de lidstaten die partij zijn bij het verdrag op dit gebied te uniformeren. Veel lidstaten zullen gedwongen zijn om wetgeving aan te nemen om de belangrijkste bepaling van het Verdrag, artikel 4, te kunnen handhaven.

Artikel 2 Definities

Artikel 2 geeft de definities van de in het Verdrag gebruikte termen als beschermde dienst, voorwaardelijke toegang, uitrusting voor voorwaardelijke toegang en illegale uitrusting.

Bij de beschermde diensten gaat het om diensten die worden aangeboden tegen betaling en die daarenboven worden aangeboden op basis van voorwaardelijke toegang (dit kan gebeuren door versleuteling van het signaal, «scrambling», elektronische sloten of toegang door middel van een wachtwoord). Concreet gaat het om televisiediensten (zoals gedefinieerd in de op 5 mei 1989 te Straatsburg totstandgekomen Europese Overeenkomst inzake grensoverschrijdende televisie (Trb. 1989, 103)), radio-omroepdiensten en om informatiemaatschappijdiensten. Onder informatiemaatschappijdiensten worden verstaan diensten die op elektronische wijze op afstand worden verleend, en op individuele aanvraag van de ontvanger. Hierbij doet niet ter zake of de diensten worden gebruikt door middel van een televisietoestel, een computer of enig ander hulpmiddel. Voorbeelden zijn diensten zoals video-on-demand, video games, elektronische publicatiesystemen en kranten, elektronische databestanden en overige betaalde on-line-diensten zoals bankieren, onderwijs op afstand, reisbureaus, gezondheidsdiensten, aandelenhandel, et cetera. Verwezen wordt naar de definitie in de Richtlijn 98/48/EG van de Europese Unie inzake de transparantie van informatiemaatschappijdiensten (PbEG 1998 L 217/18).

Het Verdrag heeft geen betrekking op diensten die om redenen van beveiliging van commerciële transacties, privacybescherming of de bescherming van rechthebbenden gecodeerd worden uitgezonden. De juridische bescherming van technologische hulpmiddelen om de belangen van rechthebbenden veilig te stellen worden geregeld in het op 20 december 1996 te Genève totstandgekomen Verdrag van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom inzake auteursrecht (WCT) (Trb. 1998, 247) en het op 20 december 1996 te Genève totstandgekomen Verdrag van de Wereldorganisatie voor de intellectuele eigendom inzake uitvoeringen en fonogrammen (WPPT) (Trb. 1998, 248) en de Auteursrichtlijn (Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij, PbEG 22 juni 2001, L 167/10).

Voorwaardelijke toegang wordt in dit artikel gedefinieerd als iedere technische maatregel en/of regeling waarmee toegang in begrijpelijke vorm tot een van de in onderdeel a van dit artikel genoemde diensten wordt verleend onder voorbehoud van voorafgaande individuele toestemming. Een uitrusting voor voorwaardelijke toegang is elke apparatuur, software of regeling, die is ontworpen, ontwikkeld en aangepast om toegang te bieden. Onder de brede definitie vallen bijvoorbeeld set-top boxen (zgn. decoders), smartcards of wachtwoorden. Smartcards bevatten één of meerdere chips, waardoor zeer veel infor-

matie in compacte vorm kan worden opgeslagen. Naast deze actieve geheugenchips bevat een smartcard echter ook een microprocessor voor gegevensverwerking, waardoor deze uitrusting zeer veel mogelijkheden kent.

Een illegale uitrusting geeft toegang zonder toestemming van de dienstenaanbieder. Hieronder vallen allerlei vormen van fraude met set-top boxen, smartcards en ongeoorloofd gebruik van wachtwoorden.

Artikel 3 Begunstigden

Onder begunstigde wordt verstaan elke juridische of natuurlijke persoon die een beschermde dienst aanbiedt, zoals gedefinieerd in artikel 2 (onderdeel a), ongeacht zijn nationaliteit en ongeacht de vraag of deze persoon onder de jurisdictie valt van één van de Verdragsluitende partijen. Ook doet niet ter zake of het land waar de persoon of dienstenaanbieder is gevestigd een zelfde niveau van bescherming biedt voor buitenlandse aanbieders in dat land, dat wil zeggen er hoeft geen sprake te zijn van wederkerigheid. Deze bepaling volgt uit het principe van «universele bescherming». Dit moet overigens niet zo worden geïnterpreteerd, dat iedere aanbieder van een beschermde dienst beschermd is indien, waar ook ter wereld, een inbreuk op zijn recht wordt gemaakt. Dat zou in strijd zijn met het beginsel van dubbele strafbaarheid (vgl. artikel 5, eerste lid, Wetboek van Strafrecht). Dit artikel moet dus uitdrukkelijk gelezen worden in samenhang met artikel 1 en artikel 4, waarin gesteld is dat activiteiten gericht op het omzeilen van voorwaardelijke toegang alleen illegaal zijn op het grondgebied van de Verdragsluitende partijen. Verdragspartijen verplichten zich niet tot maatregelen om illegale activiteiten die buiten hun grondgebied zijn gepleegd strafrechtelijk te vervolgen.

Artikel 4 Illegale activiteiten

De verbodsbepalingen in artikel 4 zijn gericht op illegale uitrustingen, die vanuit commerciële overwegingen zijn ontworpen om toegang te verschaffen tot een beschermde dienst. Het is verboden dergelijke voorzieningen voor commerciële doeleinden te vervaardigen, in te voeren, te verspreiden, te verkopen of te verhuren, te bezitten, te installeren, te onderhouden, te vervangen of commercieel aan te prijzen. Zoals in het algemene gedeelte van deze nota reeds is aangegeven, kon tijdens de onderhandelingen over dit verdrag geen overeenstemming worden bereikt over het opnemen van een verbod inzake bepaalde gedragingen met illegale uitrustingen in de privé-sfeer. Sommige landen waren daarvan een voorstander vanwege het ontmoedigende effect op individuen en ter verhoging van bescherming van de belangen van aanbieders van beschermde diensten. Andere lidstaten stelden zich op dit punt terughoudend op. Nederland was van mening dat een verbod op het enkele privé-bezit van een illegale uitrusting als te vergaand moest worden beschouwd.

In een omgeving met steeds meer elektronische apparatuur (televisietoestellen, computers en draadloze verbindingen) zou iedere consument te maken kunnen krijgen met een dergelijk verbod vanwege het simpele bezit van een apparaat dat bijvoorbeeld codes of beveiliging niet herkent en daardoor onbedoeld signalen doorgeeft of onvoldoende blokkeert. Daarvan moet overigens worden onderscheiden het gebruik maken van een illegale uitrusting met het oogmerk om daarmee zonder betaling toegang te krijgen tot een betaalde dienst. Dergelijk handelen is in Nederland reeds strafbaar. Aanknopingspunt is in dat geval echter niet het bezit van de illegale uitrusting zelf, maar het willens en wetens gebruik daarvan maken teneinde zonder betaling een beschermde dienst te kunnen afnemen.

Het strafrecht zal in Nederland echter pas in laatste instantie worden ingezet, namelijk als een oplossing niet langs civielrechtelijke weg kan worden verkregen of die aanpak anderszins ontoereikend wordt geacht (zie de antwoorden op kamervragen terzake, Aangangsel Handelingen II 2000/01, nr. 580 en Aangangsel Handelingen II 2002/03, nr. 340). Dit geldt voor zowel illegale handelingen in de commerciële als in de niet-commerciële (privé) sfeer. Een strafrechtelijk onderzoek zal in het bijzonder aan de orde zijn als er sprake is van fraude in georganiseerd verband. In de praktijk blijkt dat zaken op het gebied van smartcardfraude reeds succesvol langs civielrechtelijke weg zijn opgelost (zie bijvoorbeeld Pres. Rb. Den Bosch, 13 maart 2001, LJN-nummer: AB0664 Zaaknr: 61324 / KG ZA 01-51 en 61240 / KG ZA 01-37).

Aangezien over eventuele verboden met betrekking tot gedragingen met illegale uitrustingen tijdens de onderhandelingen over het Verdrag geen overeenstemming kon worden bereikt, is aan het slot van artikel 4 een zogenaamde opt-in clause opgenomen. Op grond daarvan kunnen lidstaten in een verklaring aangeven dat zij ervoor kiezen ook het gebruik van uitrustingen voor privé doeleinden onwettig te maken.

Dit artikel heeft geen gevolgen voor de Nederlandse rechtsorde. Artikel 4 van dit Verdrag is nagenoeg identiek aan artikel 4 van de EG-richtlijn. Dit artikel is in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd in artikelen 326c, 48 en 49 van het Wetboek van Strafrecht. De in artikel 326c omschreven gedragingen bestrijken, in een aantal gevallen in combinatie met artikel 48, de activiteiten die zijn omschreven in artikel 4 van de EG-richtlijn en daarmee ook in artikel 4 van het onderhavige verdrag. Bij de kennisgeving van implementatie van de EG-richtlijn is voor wat betreft het in artikel 326c gebezigde begrip van telecommunicatie verwezen naar Kamerstukken II 1991/92, 21 551, nr. 12, blz. 4–5.

Artikel 5 Sancties

Verdragspartijen zijn gehouden om te voorzien in strafrechtelijke of bestuursrechtelijke sancties om de in artikel 4 omschreven gedragingen tegen te gaan. Deze sancties moeten effectief, ontmoedigend en proportioneel zijn aan de mogelijke gevolgen van de inbreuk.

Artikel 6 Confiscatoire maatregelen

Dit artikel bepaalt dat Verdragspartijen passende maatregelen treffen met betrekking tot inbeslagneming en confiscatie van illegale uitrustingen of het materiaal dat wordt gebruikt voor de marketing van en reclame voor het plegen van de overtreding, alsmede met betrekking tot de verbeurdverklaring van winsten of enig financieel voordeel dat is verkregen uit de illegale activiteit. Gewezen wordt op de grote mate van effectiviteit van confiscatie van inkomsten bij het bestrijden van criminaliteit.

De Nederlandse wetgeving behoeft ook ter uitvoering van deze verdragsbepaling geen wijziging te ondergaan. De voorwerpen die in het artikel worden genoemd (de illegale uitrustingen alsmede het voorlichtings- of reclamemateriaal dat gebezigd is bij overtreding van de in artikel 4 genoemde verboden; voor Nederland artikel 326c van het Wetboek van Strafrecht) zijn op de voet van artikel 33a van het Wetboek van Strafrecht vatbaar voor verbeurdverklaring. Als zodanig kunnen zij op grond van artikel 94 van het Wetboek van Strafvordering in beslag genomen worden. Voor wat betreft het financieel voordeel dat verkregen is als gevolg van het begaan van het misdrijf van artikel 326c, geldt dat de ontneming daarvan mogelijk is op grond van artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht.

Artikel 7 Civiele procedure

Verdragspartijen moeten de noodzakelijke maatregelen nemen om te verzekeren dat aanbieders van beschermde diensten waarvan de belangen zijn geschaad door illegale activiteiten als bedoeld in artikel 4, toegang hebben tot geschikte rechtsmiddelen, inclusief schadevergoedingen, rechterlijke bevelen of andere preventieve maatregelen en, waar van toepassing, een beroep op het verwijderen van illegale uitrustingen uit het commercieel verkeer.

Dit artikel komt geheel overeen met artikel 5, tweede lid, van de EG-richtlijn. Bij de kennisgeving van implementatie van deze richtlijn is in dit verband gewezen op de mogelijkheden op grond van artikel 161 van het Wetboek van Strafvordering (bevoegdheid tot het doen van aangifte, i.c. ter zake van een van de feiten in artikel 4 genoemd), artikel 51a van het Wetboek van Strafvordering (mogelijkheid tot voeging in het strafproces voor diegene die schade heeft geleden door een strafbaar feit) en artikel 6:162 van het Burgerlijk Wetboek (civielrechtelijk kan een ieder die schade heeft geleden als gevolg van een jegens hem gepleegde onrechtmatige daad schadevergoeding vorderen omdat in strijd met een wettelijke plicht is gehandeld).

Artikel 8 Internationale samenwerking

De basisgedachte achter dit artikel is dat de implementatie van het Verdrag gebaseerd zal zijn op samenwerking tussen de verschillende Verdragspartijen, op het verlenen van wederzijdse assistentie. Verdragspartijen verbinden elkaar op grond van dit artikel om binnen de grenzen van relevante bi- en multilaterale verdragen en nationale wetgeving elkaar zoveel mogelijk te helpen bij onderzoek en rechterlijke procedures.

Artikel 9 Multilateraal overleg

Dit artikel regelt de procedure voor multilaterale consultatie, gericht op de toepassing van dit Verdrag en de wenselijkheid om de bepalingen van het Verdrag uit te breiden of te herzien, in het bijzonder met betrekking tot artikel 2. Bij de bijeenkomsten in dit kader kan ook de Europese Unie, die geen Verdragspartij is, vertegenwoordigd worden.

Artikel 11 Verhouding tot andere verdragen of akkoorden

Artikel 11 geeft de verhouding van dit verdrag tot andere verdragen en overeenkomsten weer. Zo bepaalt lid 4 dat communautaire regelgeving boven de bepalingen van het Verdrag gaan, voor zover deze op dezelfde materie betrekking hebben. Als communautaire regelgeving ontbreekt met betrekking tot een specifiek onderwerp, geldt het Verdrag.

Artikel 14 Territoriale toepassing

Verdragspartijen hebben de mogelijkheid om het grondgebied te specificeren waarop het Verdrag van toepassing is. Deze bepaling is vooral gericht op overzeese gebiedsdelen, en het is niet de bedoeling dat Verdragspartijen delen van hun belangrijkste grondgebied uitzonderen.

IV. Koninkrijkspositie

De Regeringen van de Nederlandse Antillen en Aruba beraden zich nog over de wenselijkheid van medegelding van het Verdrag voor hun land. Teneinde mogelijk te maken dat, wanneer de Regeringen van de Nederlandse Antillen en Aruba medegelding wenselijk achten, die medegelding

direct tot stand wordt gebracht, wordt de goedkeuring voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
M. C. van der Laan

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. G. de Hoop Scheffer